

VNG-appreciatie amendementen Wet collectieve warmte (Wcw)

5 juni 2025

Geachte woordvoerders energie,

U behandelt op 10 en 19 juni de Wet collectieve warmte.

De Wet is hard nodig want er is een grote opgave bij de warmtetransitie. Daar heeft een coalitie van tien partijen u al over benaderd op 4 juni.

Warmtenetten zijn, waar mogelijk, bij uitstek een goed alternatief voor aardgas en elektriciteit waar zij de laagste maatschappelijke kosten hebben. Om die 'laagste kosten' binnen bereik te krijgen, is snelheid nodig. Want als we te lang wachten, zijn er veel bewoners die eigen keuzes maken met effecten op netcongestie én het rendabel krijgen van een warmtenet. Snelheid blijft daarom cruciaal.

Er zijn veel amendementen ingediend en er zullen nog meerdere volgen. Hieronder lichten we toe hoe vijf, voor de uitvoering belangrijke amendementen, worden beoordeeld door gemeenten.

Amendement 21: Aanpassen van de aanwijzingstermijn onder het overgangsrecht naar standaard 40 jaar (21 t.v.v. 17)

Advies: Negatief

De VNG ontraadt dit amendement omdat deze vooralsnog enkel zal leiden tot een hogere boekwaarde van de warmtebedrijven en daarmee tot hogere maatschappelijke kosten en warmtetarieven zonder dat hier maatschappelijke baten tegenover staan. Wij verwachten dat dit amendement niet leidt tot investeringsbereidheid van de private warmtebedrijven. Wij verwachten verdere vertraging..

Met de warmtetransitie komt er een grote opgave voor het realiseren van warmtenetten bij bestaande woningen, instellingen en bedrijven te liggen. Voor een betaalbare transitie en een rendabel warmtenet is het nodig dat zo veel mogelijk gebruikers zich willen aansluiten op het warmtenet. Dit lukt alleen wanneer het warmtenet een betaalbaarder alternatief is dan aardgas of all-electric.

Dit amendement draagt daar op drie manieren niet aan bij:

1. Het vertraagt de realisatie van warmtenetten:

Gemeenten zien commerciële warmtebedrijven hun investeringen beperken tot die bestaande wijken waar warmtenetten voor hen het hoogste rendement opleveren. Deze bedrijven investeren niet in het uitbreiden van de warmtenetten naar aangrenzende wijken (cherry picking). Met als gevolg dat alleen in de voor de warmtebedrijven meest rendabele gebieden een warmtenet gerealiseerd wordt. Gemeenten zien dat bestaande warmtenetten van commerciële bedrijven een belemmering i.p.v. een versnelling worden. Het verlengen van het overgangsrecht, zoals voorgesteld in dit amendement, houdt deze onwenselijke situatie langer in stand dan noodzakelijk.

2. Het verhoogt de kosten voor warmtenetten:

Het snel realiseren van nieuwe warmtenetten is belangrijk voor het realiseren van een betaalbare aansluiting. Dat betekent dat er snel geïnvesteerd moet worden in nieuwe warmtenetten. Volgens het advies van Frans Rooijers kan dat bijna alleen wanneer de warmtebedrijven worden overgenomen door de overheid. Dit amendement verhoogt de waarde van de warmtebedrijven. Een overname vergt dan een grotere investering voor een overname, vooral als deze overname eerder plaatst vindt om bestaande netten sneller uit te breiden. Dat maakt de kosten voor warmtenetgebruikers hoger.

3. Het verhoogt de totale kosten voor de gebruiker:

Kostengebaseerde tarieven en boekhoudregels zijn nodig om de gewenste transparantie en het vertrouwen in de warmtetarieven voor consumenten te vergroten. Deze verlagen de financieringsrisico's in warmte. Het verlengen van de aanwijzingstermijn onder het overgangsrecht naar 40 jaar in plaats van 20 of 30 jaar betekent de introductie van meer risico's voor het betreffende bedrijf. Deze risico's zullen worden beprijsd.

Het verhogen van de investeringsbereidheid hangt van veel factoren af. De nog op te stellen boekhoudkundige regels door de ACM zijn daarbij een belangrijke variabele. De kostengebaseerde tarievenmethodiek en boekhoudregels worden nog verder uitgewerkt. Bij een langere overgangstermijn zal dit de waardebepaling van, bestaande, warmtenetten – waarvan grote delen inmiddels al lang zijn afgeschreven – compliceren. De belangrijkste is echter het rendement dat gehaald mag gaan worden. De reden voor Vattenfall om in heel Europa niet langer te investeren in warmtenetten. In het belang van betaalbaarheid voor de gebruikers is het van belang dat er een redelijk rendement – een plafond op de gemiddelde vermogenskosten (WACC) - is bij de warmtenetten net zoals wij dat hebben bij de elektriciteits- en gasnetten. Dit amendement heeft tot doel het vergroten van de investeringsbereidheid. De hoogte van het redelijk rendement zal in belangrijke mate bepalend zijn voor de investeringsbereidheid van private partijen. Het verlengen van de overgangstermijn biedt geen duidelijkheid over het rendement wat de drijfveer is voor investeringen.

Het amendement voegt niets toe aan de snelheid waarmee warmtebedrijven netten gaan aanleggen, maar verhoogt wel de boekwaarde van deze netten, zonder toevoeging van maatschappelijke waarde, en daarmee de investeringskosten voor de overname nu of in de toekomst. Dat is vanuit het publiek belang om betaalbaarheid te organiseren niet te verdedigen. Zeker niet omdat het maar twee bedrijven begunstigt

Amendement 16: Verlengen van de ingroeiperiode tot 10 jaar na de inwerkingtreding

Advies: Negatief

Net als amendement 21 voegt dit amendement niets toe aan de snelheid waarmee commerciële bedrijven warmtenetten realiseren, maar verhoogt het wel de overnameprijs in het geval van een publieke overname. Daarnaast draagt dit amendement niet bij aan het verlagen van de maatschappelijke kosten voor warmtenetten maar verhoogt deze ze juist. We verwijzen verder naar de argumenten van amendement 21.

Amendement 28: Doorzettingsmacht voor verenigingen van eigenaren voor een aansluitovereenkomst op een collectieve warmtevoorziening (t.v.v. 20)

Advies: Negatief, tenzij amendement nog wordt gewijzigd

Dit amendement maakt het mogelijk om verenigingen van eigenaren de bevoegdheid te geven om te besluiten over noodzakelijke aanpassingen voor het collectief, zodat bewoners uit een VvE die dat willen, kunnen aansluiten op een warmtenet.

Gemeenten wijzen echter op de (mogelijke) grote gevolgen voor het individu in de VvE en het belang van draagvlak. We ontraden daarom het amendement, tenzij er een verbeterde uitwerking komt zodat het beter aansluit bij de gebruikelijke quorum meerderheden bij de besluitvorming in VvE's in plaats een absolute meerderheid zoals opgenomen in het amendement.

Amendement 19: Bepaalde kleine collectieve warmtesystemen niet verplicht door het door de gemeente aangewezen warmtebedrijf te laten aanleggen en exploiteren

Advies: Negatief

Dit amendement is, zoals aan de orde kwam in het debat op 19 mei, op te splitsen in twee amendementen;

- a) een vrijstelling op kleine collectieve systemen buiten bestaande kavels en
- b) op gebouwgebonden systemen.

Beide onderdelen van dit amendement vinden gemeenten ongewenst.

Ten eerste spelen de vrijstellingen *cherry-picking* in de hand, ook door commerciële partijen.

Ten tweede belemmert een dergelijke vrijstelling de regierol van gemeenten omdat zij hiermee onvoldoende zicht hebben op kleine collectieve systemen. Gemeenten worden hierdoor beperkt in het sturen op kosteneffectieve (beoogde) kavels vanuit een maatschappelijk belang.

Ten derde wordt de consumentenbescherming verder ingeperkt voor kleine systemen, terwijl gemeenten en de toezichthouder over dit deel van de markt de meeste klachten ontvangen van bewoners.

De grens voor kleine collectieve systemen is in de wet gekomen om warmtecoöperaties in positie te brengen. De ontheffing voor kleine collectieve systemen is daarmee eigenlijk overbodig. Het amendement bepleit het tegenovergestelde. Wij ontraden het amendement daarom.

Amendement 10: Vervangen van de 'eerst-komt-eerst-maalt-systematiek' door een selectieprocedure

Advies: Negatief

De huidige systematiek op basis van een aanwijzing is in nauw overleg met de VNG en gemeenten tot stand gekomen. Deze vorm geeft gemeenten ruimte om met warmtebedrijven vroegtijdig nauw samen te werken, bijvoorbeeld voor het bepalen van een kosteneffectieve kavelgrootte of samenwerking met lokale initiatieven. Een selectieprocedure gaat uit van voldoende aanbod en concurrentie en volgt daarmee een formelere procedure met meer uitvoeringslast. Deze procedure maakt vooroverleg onmogelijk, vergroot de uitvoeringslast bij gemeenten terwijl juist behoefte is aan meer informele samenwerking in de aanloop naar een aanwijzing. Daarom past de huidige 'eerst-komt-eerst-maalt-systematiek' beter bij de gemeentelijke uitvoeringspraktijk dan een selectieprocedure.